

Jubileumvaartocht

tekst en foto's Peter Kouwenhoven

Een bezoek aan Vuurtoreneiland bij Durgerdam stond al lang op onze verlanglijst. Met het budget dat we hadden gespaard voor ons twintigjarig jubileum konden we het eindelijk realiseren. Met een groep van 110 leden zijn we er op 29 september 2012 met een oude veerboot op uitgetrokken. Het weer kon niet beter: zon en prachtige Hollandse wolkenluchten.

In 1700 gaf het College van Pilotage benoorden de Maas opdracht voor de bouw van drie 'Suyderzeese Vuur Bakens' ter verbetering van de bebakening van de vaar-route naar Amsterdam. Het plan was om drie identieke, vierkante stenen torens te bouwen bij De Ven, op Marken en bij de Hoek van 't IJ: een polder bij Durgerdam. Met het oog op de bouw van de vuurtoren bij de Hoek van 't IJ is in 1701 een klein eilandje aangelegd vlak voor de kust. In 1702 was de stenen vuurtoren bedrijfsklaar.

In 1809 werd de vuurtoren opgenomen in een nieuwe kustbatterij van de Amsterdamse verdedigingslinie. Rond 1860 bleek dat deze niet meer veilig was. Er werd een plan

gemaakt voor een sterkere linie, op grotere afstand van de stad: de Stelling van Amsterdam. Een aantal bestaande verdedigingswerken, waaronder die op het vuurtoreneiland, werd hierin opgenomen en versterkt. Het nieuwe verdedigingswerk op het vuurtoreneiland is in de periode 1886-1894 gerealiseerd. Er kwam een kustbatterij met drie zware kanonnen. Tevens werden er munitiemagazijnen en een 'bomvrije' kazerne met zestien lokalen gebouwd. De nieuwe kustbatterij is maar kort functioneel geweest. In 1904 verplaatste Defensie het zware geschut naar Fort Erfprins, bij Den Helder. De forten van Pampus en Diemerdam boden voldoende bescherming. In 1959 is de status

van vestingwerk opgeheven. Sinds 1996 is de Stelling van Amsterdam UNESCO Werelderfgoed. Samenhangend met de bouw van het nieuwe verdedigingswerk zijn in 1893 de stenen vuurtoren en de lichtwachterswoning afgebroken. Op de zuidpunt is er een nieuwe gietijzeren vuurtoren gebouwd. De nieuwe lichtwachterswoning werd aan de westkant van het eiland geplaatst, naast de vesting. De gietijzeren vuurtoren is in 2003 gedoofd. Lichtwachter Jan Engel vertrok naar Den Oever. In 2005 is het licht toch weer ontstoken omdat er veel protesten van schippers kwamen. De lichtwachter kwam echter niet meer terug. Staatsbosbeheer nam het beheer van het eiland op zich. De lichtwachterswoning wordt nu tijdelijk bewoond, om te voorkomen dat hij gekraakt wordt.

Een vervallen fort

Het fort op het vuurtoreneiland bevindt zich nu in deplorable toestand. De halfondergrondse gebouwen zijn verweerd, verzakt, gescheurd, lek en deels volgelopen met regenwater. Ze moeten zo snel mogelijk aangepakt worden om verdere achteruitgang te voorkomen en te behouden voor de toekomst. Staatsbosbeheer zoekt daarom via een aanbesteding een ondernemer die Vuurtoreneiland wil restaureren, beheren en commercieel exploiteren. Daar zijn wel strikte voorwaarden aan verbonden, want het historische karakter moet behouden blijven. Staatsbosbeheer heeft op dit moment nog niet bepaald wie het toekomstige beheer van het eiland op zich mag nemen. Bij wijze van proef is Vuurtoreneiland in 2012 te huur voor speciale gelegenheden. Bovendien is een tijdelijke samenwerkingsovereenkomst aangegaan met twee rederijen die arrangementen mogen aanbieden naar het eiland.

IJveer XI

Wij kozen voor een arrangement van de Hollandse Vaartochten Maatschappij. IJveer XI, gebouwd in 1923, lag op zaterdagochtend op ons te wachten voor het Muziek-

gebouw aan 't IJ, niet ver van het centraal station van Amsterdam. Er zou voor maximaal 120 mensen plaats zijn aan boord. Er hadden zich aanvankelijk 121 leden aangemeld maar op het laatst zijn er toch een paar afgevalen om diverse redenen. Een enkeling was spijtig genoeg gestrand met de trein, op weg naar Amsterdam. Om half tien stond er al een flinke rij te wachten op de kade voor het muziekgebouw. Tegen tien mochten we aan boord, waar we verwelkomd werden met een kleurig gebakje met het logo van de vereniging en koffie. Het benedendek was toch wel erg krap. Gelukkig was het mooi weer en was er op het open bovendek genoeg ruimte. Om half elf vertrok IJveer XIII richting de Oranjesluizen. Dat moment greep ik aan om uitleg te geven over het programma, nog even stil te staan bij de diverse jubileumactiviteiten dit jaar, de jubileumcommissie te bedanken en Anneke Menting in het zonnetje te zetten vanwege haar jarenlange verdiensten voor *de Vuurboet*. Cees Rijkers begon vervolgens aan de verkoop van lootjes voor de traditionele verloting van de vuurtorenlamp en enkele andere vuurtorenattributen. Jan Gerbens was de gelukkige winnaar van de vuurtorenlamp. Daar kan hij misschien het vuurtorentje van Blokzijl van licht mee voorzien. De verenigingskas heeft goed geprofiteerd van deze verloting.

Struinen op Vuurtoreneiland

Na de Oranjesluizen naderden we al snel Vuurtoreneiland. Er stond een stevig windje waardoor er schuimkopjes op het water dreven. Nadat we waren aangemeerd bij het eiland werden we in twee groepen verdeeld. De eerste groep ging mee met een gids van Staatsbosbeheer: Christine Meeusen, medewerker gebiedsontwikkeling en gespecialiseerd in cultuurhistorisch erfgoed. De tweede groep mocht vrij op het eiland rondlopen. Na een half uur zouden we wisselen. We bezochten een van de zestien lokalen van het fort. Het was er donker en vochtig. Christine had een zaklamp meegenomen. Ze vertelde over de Stelling van Amsterdam, dat hij nooit in oorlogssituaties is gebruikt maar vermoedelijk

wel afschrikkend heeft gewerkt. Ze vertelde ook over de lichtwachtersfamilie Engel en dat ze contact heeft gehad met een dochter van de vuurtorenwachter die op haar oude dag nog eens terug wilde naar het eiland om herinneringen op te halen. Ze heeft daar met veel plezier gewoond op deze afgelegen locatie. De bunkerruimten zagen er haveloos uit, met roestige gebogen platen tegen het plafond. Het deed me denken aan eterniet maar dat moet dan wel eterniet met ijzerverbindingen zijn, gezien de roest. En asbest? Een toekomstige exploitant zal er een hele kluit aan hebben om dit op te knappen. Op internet had ik al gelezen dat je toch gauw op 3 miljoen euro aan restauratiekosten moet rekenen. Hoe kun je dit ooit commercieel exploiteren? Vervolgens bezochten we de achterkant van de lichtwachterswoning. Daar kregen we uitleg over een grote marmeren gedenksteen die in de muur van de woning is gemetseld. Deze is afkomstig van de oorspronkelijke vuurtoren. De gedenksteen zag er slecht uit: sterk verweerd, barsten en zwarte aanslag. De vuurtorens van De Ven en Marken hebben net zo'n steen maar die zijn een stuk beter onderhouden. Bovenop het fort hadden we een prachtig uitzicht naar alle kanten. Leuk om dit stukje Nederland eens op deze manier te zien. Net als de rest van de bouwwerken op het eiland stond de vuurtoren er niet al te florissant bij. Hij is aardig roestig geworden en hard aan een onderhoudsbeurt toe. We mochten de toren niet beklimmen maar er aan alle kanten omheen lopen was boeiend genoeg. Toch kon één van de leden – ik noem geen naam – het niet laten om naar boven te lopen. Dat moest net iemand zijn met een fel gekleurde oranje jas die je al van kilometers afstand kon zien.

Het Paard van Marken

Na ruim een uur op het eiland kozen we het ruime sop richting Marken. Dat was nog een stevig eind varen. Vanaf het water is het vasteland een smal streepje groen met Hollandse huisjes en bomen. Samen met Joke probeerde

ik te achterhalen welke dorpjes we passeerden, maar het is lastig oriënteren vanaf het water. Na een tijdje verscheen er een helder wit stipje aan de horizon. Dat moest het Paard van Marken zijn. Het bovendek begon zich te vullen met verenigingsleden. Omdat ze allemaal aan dezelfde kant stonden begon het schip enigszins te hellen. Het was de bedoeling dat we alleen maar langs de vuurtoren zouden varen maar Thijs Spijker, de bewoner van de vuurtoren en tevens verenigingslid, bleek thuis te zijn en gebaarde naar de schipper dat hij aan kon meren. Een onverwacht bezoek. De terp waarop de vuurtoren staat veranderde in een mierenhoop.

Later dan gepland voeren we terug naar Amsterdam. De motor werd op volle kracht gezet. In prachtig namiddaglicht gleed het Hollandse landschap langs ons heen. Het mooiste moment van de dag om foto's te maken. Om half vijf keerden we terug bij het muziekgebouw. Het was een onvergetelijke dag.

